



ฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน



กิจกรรมสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลวังหิน ประจำปี 2566

คำชี้แจง

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 5 ด้าน ในพื้นที่ตำบลวังหิน เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และสะดวกต่อการใช้งาน สามารถนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องเหมาะสม สามารถเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์พื้นที่

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานหรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาอาจแสดงออกมาทั้งในรูปแบบที่เป็นนามธรรม เช่น โลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ หรือปรัชญาในการดำเนินชีวิต และในเชิงรูปธรรม เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

ประเภทสาขาของภูมิปัญญาท้องถิ่น 7 สาขา ดังนี้

1. **ด้านเกษตรกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการกสิกรรม การปศุสัตว์ การประมง การป่าไม้ เช่นการทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคกหนองนา เป็นต้น
2. **ด้านหัตถกรรม** คือภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน งานแกะหนังตลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย การทำหัวโขน เป็นต้น
3. **ด้านอุตสาหกรรม** คือภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตเป็นสิ่งที่ของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่นการทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป (โต๊ะ/เตียง/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น
4. **ด้านการแพทย์ไทย** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การนวดหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยของชาวไทยมุสลิม (โต๊ะบีแด) เป็นต้น
5. **ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

6. **ด้านศิลปกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทักษะศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่นการขับร้องเพลงอีแซวลำตัด ลิเก หมอลำ มโนราห์ เป็นต้น
7. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษา ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน เช่นภาษาโบราณ ภาษาถิ่น หนังสือ ตำรา ตำรับอาหาร งานประพันธ์ บทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น
8. **ด้านอื่นๆ** เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรมอาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลวังหิน อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านเกษตร

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายสมใจ ฤทธิ์ช่วยรอด	ม.9 บ้านทุ่งอินทนิล ต.วังหิน
2	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายเกียรติศักดิ์ พบสิทธิ์	ม.6 บ้านมุด ต.วังหิน
3	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายประวิทย์ เดชารัตน์	ม.9 บ้านทุ่งอินทนิล ต.วังหิน
4	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายวัฒนา ทองทิพย์	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
5	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นางประทีป ทิพย์สงคราม	ม.13 บ้านเกาะแคร้ ต.วังหิน
6	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายสุพจน์ วงศ์เมฆ	ม.8 บ้านทุ่งทับควาย ต.วังหิน
7	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายไพฑูรย์ คงรอด	ม.8 บ้านทุ่งทับควาย ต.วังหิน
8	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายเชิ่ว สังข์โชติ	ม.13 บ้านเกาะแคร้ ต.วังหิน
9	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นายชาญวิทย์ ช่วยเกตุ	ม.12 บ้านไผ่ฝาย ต.วังหิน
10	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นางศรีอุบล สิริพันธ์พงศ์	ม.12 บ้านไผ่ฝาย ต.วังหิน
11	การเกษตรผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	นางจิตตรา แซ่ชี	ม.6 บ้านมุด ต.วังหิน
12	เกษตรทฤษฎีใหม่	นายประสิทธิ์ หนูอนันต์	ม.10 บ้านใหม่ ต.วังหิน

ด้านพืช

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	พันธุ์ไม้	นายพชร ทักษ์จันทร์	ม.3 บ้านวังหิน ต.วังหิน
2	พันธุ์ข้าวไร่/ข้าวเหนียว	นางมณฑา สุขใส	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
3	พันธุ์ข้าวไร่	นางปรีดา ทิพย์สงคราม	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน

ด้านปศุสัตว์

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน	นางปรีดา ทิพย์สงคราม	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
2	การเลี้ยงไก่เนื้อ	นายอนุกุล ทิพย์สงคราม	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
3	การเลี้ยงไก่เนื้อ	นายสมนึก พิบูลย์	ม.12 บ้านไผ่ฝาย ต.วังหิน
4	การเลี้ยงแพะ	นายปรีชา แก้วหล่อ	ม.2 บ้านบางพงศ์ ต.วังหิน

ด้านแมลงเศรษฐกิจ

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	เลี้ยงจิ้งหรีด	นายจำเนียร จันทร์ทักษ์	ม.9 บ้านทุ่งอินทนิล ต.วังหิน

ด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	ไม้กวาดดอกหญ้า	กลุ่มแม่บ้าน ม.9	ม.9 บ้านทุ่งอินทนิล ต.วังหิน
2	การทำเครื่องเรือน จากการแปรรูปไม้	นายล้อม ทองทิพย์	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
3	การทำเครื่องเรือน จากการแปรรูปไม้	นายสัมฤทธิ์ ทองอ่อน	ม.6 บ้านมุด ต.วังหิน
4	งานจักสาน	นายสมบัติ สังข์โชติ	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
5	งานจักสาน	นายอุสาคี รักษาสังข์	ม.8 บ้านทุ่งทับควาย ต.วังหิน
6	งานจักสาน	นางกาญจนา รักเพชร	ม.7 บ้านด่านปริง ต.วังหิน
7	น้ำมันเหลืองสมุนไพร	กลุ่มแม่บ้าน ม.4	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
8	น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น	กลุ่มแม่บ้าน ม.4	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
9	ยาสมุนไพร	นายกลาย ศรีชัย	ม. 4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
10	ยาต้มสมุนไพร	นางศรีอุบล สิริพันธ์พงศ์	ม.12 บ้านไผ่ฝ้าย ต.วังหิน
11	การผลิตเครื่องแกง	กลุ่มแม่บ้าน ม.8	ม.8 บ้านทุ่งทับควาย ต.วังหิน
12	ปลาตากแห้ง	กลุ่มแม่บ้าน ม.13	ม.13 บ้านน้ำร้อน ต.วังหิน
13	ปลาไหลวน	กลุ่มแม่บ้าน ม.3	ม.3 บ้านวังหิน ต.วังหิน
14	ข้าวยาสมุนไพร	นางจิตตรา แซ่ซี้	ม.6 บ้านมุด ต.วังหิน
15	การทำขนม	กลุ่มแม่บ้าน ม.12	ม.12 บ้านไผ่ฝ้าย ต.วังหิน

ด้านการแพทย์ไทยและสมุนไพร

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	นวดแผนไทย	นางสาวอารีรัตน์ ชู่แซ่ลื้อ	ม.3 บ้านวังหิน ต.วังหิน
2	นวดแผนไทย	นายอุสาคี รักษาสังข์	ม.8 บ้านทุ่งทับควาย ต.วังหิน
3	การทำลูกประคบสมุนไพรและนวดแผนไทย	นางกาญจนา รักเพชร	ม.7 บ้านด่านปริง ต.วังหิน
4	นวดแผนไทย	นางอาภรณ์ คงทองคำ	ม.12 บ้านไผ่ฝ้าย ต.วังหิน
5	นวดแผนไทย	นายประดิว ปานประยรู	ม.12 บ้านไผ่ฝ้าย ต.วังหิน

ด้านมือเครื่องใช้ในทางเกษตร

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	การทำไถล่อน	นายชอบ ศิริบัตร	ม.7 บ้านด่านปริง ต.วังหิน

ด้านวัฒนธรรม/ความเป็นมา

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1	พิธีกรทางศาสนา	นายเจิม ชูศรี	ม.1 บ้านหนองเจ ต.วังหิน
2	พิธีกรทางศาสนา	นายเจริญ ชูคำ	ม.3 บ้านวังหิน ต.วังหิน
3	พิธีกรทางศาสนา	นายกลาย ศรีชัย	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
4	พิธีกรทางศาสนา	นายธิพงษ์ศักดิ์ เพชรเรือนทอง	ม.7บ้านด่านปริง ต.วังหิน
5	พิธีกรทางศาสนา	นายกำธร โต๊ะเหม	ม.10 บ้านใหม่ ต.วังหิน
6	เพลงบอก รำโนราห์	นายสรวง ดำเกลี้ยง	ม.9 บ้านทุ่งอินทนิล ต.วังหิน
7	รำโนราห์	คณะลูก หลานนายสรวง ชูวงศ์	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน
8	กลองยาว	คณะกลองยาว หมู่ที่ 13	ม.13 บ้านน้ำร้อน ต.วังหิน
9	กลองยาว	คณะกลองยาว หมู่ที่ 12	ม.12 บ้านไผ่ฝ้าย ต.วังหิน
10	กลองยาว	คณะกลองยาว หมู่ที่ 4	ม.4 บ้านห้วยบ้าน ต.วังหิน

ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดงานบุญประเพณี จัดตามความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติกันมางานบุญประเพณีที่สำคัญมีดังนี้

1.ประเพณีชักพระ จัดขึ้นในวันออกพรรษาของทุกปี เป็นการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านและพระภิกษุช่วยกันตกแต่งเรือ เพื่อแห่มายังอำเภอบางขันหรืออำเภอยุ่งสง เพื่อเรียกรไ้เงินทำบุญ ในช่วงกลางวัน มีอาหารแบ่งปันดีโพน ชับเพลงกลองเด็ก แข่งกลองยาว ประกวดเรือพระประเภทสวยงามและสร้างสรรค์ กิจกรรมกลางคืน แข่งรำวงย้อนยุค จัดแสดงมโหศพ และการแสดงของแม่บ้าน



2.ประเพณีอาบน้ำผู้สูงอายุ จัดขึ้นในเทศกาลสงกรานต์ เพื่อแสดงการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ เป็นการพบปะกันในระหว่างญาติพี่น้อง สร้างความอบอุ่นปลอบปล้ำใจให้กับคนแก่ของตระกูล ทำให้เกิดความสุขความอิ่มเอิบใจ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีอันดีงาม



3.รำวงย้อนยุค เป็นกิจกรรมขึ้นในหมู่บ้านในทุกเทศกาล เช่น วันชักพระ วันกตัญญู โดยในหมู่บ้านจันทิมีแม่บ้านที่แสดงรำวงย้อนย้อน จำนวน 10-20 คน



4.การแข่งขันกลองยาว มีการจัดการแข่งขันกลองยาวกับหมู่บ้านใกล้เคียง ในงานเทศกาลต่างๆ เช่น ประเพณีชักพระ หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษ



5.มโนราห์ เป็นการแสดงของเยาวชนที่ใช้ที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการสืบทองวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่



6.การนวดแผนไทยโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้รับการสนับสนุน รพ.สต.สี่แยกสวนป่าและรพ.สต.หนองเจ มาให้ความรู้แก่ อสม. ในหมู่บ้าน ให้รู้จักนำความรู้และวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์



7. การแปรรูปหรือถนอมอาหาร การร่วมกลุ่มแม่บ้านในการถนอมอาหารสร้างอาชีพเสริม เช่น น้ำพริก ปลาตุ๋น ข้าวเหนียว ปลาไสววน เครื่องแกง กลัวยฉาบ ข้าวยา

